

Nr 2.

Av herr **Tjällgren m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning enligt fartygsuttagningslagen m. fl. lagar.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 10 till innevarande urtima riksdag hava föreslagits särskilda bestämmelser angående gäldande av ersättning för av staten i anspråk tagen egendom enligt vissa i propositionen angivna lagar. Bestämmelserna äro avsedda att träda i kraft, då Kungl. Maj:t efter hörande av fullmäktige i riksbanken så beslutar, samt äro närmast tillkomna med tanke på förhållandena vid allmän mobilisering.

Utom annat upptar propositionen under punkt b) bestämmelser i fråga om ersättning enligt häst- och fordonsanskaffningslagen av den 27 april 1934 (nr 84).

I propositionen föreslås, att vid gäldande av med stöd av i densamma angivna lagar för statens räkning i anspråk tagen egendom skall, i de fall där ersättningsbeloppen härför överstiga 1,000 kr., utan hinder av vad eljest finnes stadgat, ersättningsbeloppet kunna för den ersättningsberättigades räkning insättas på s. k. spärrkonto på riksbankens kapitalräkning eller å särskilt motsvarande konto i postgirorörelsen. Sådant ersättningsbelopp som överstiger 1,000 kr. skall, om det befinnes lämpligt, kunna förbliva innesående under en tid av högst sex månader. Den ersättningsberättigade skall dock därvid tillgodogöras viss ränta.

Propositionen stöder sig på ett uttalande av fullmäktige i riksbanken. Avsikten är att möjliggöra fördelningen av de stora utbetalningarna i samband med allmän mobilisering under en viss tidsperiod och därmed reducera de svårigheter, som kunna uppstå att upprätthålla vår valutas köpkraft.

Otvivelaktigt beröres här ett mycket betydelsefullt problem, då ju de utbetalningar, som här kunna komma i fråga, avse mycket stora belopp — enligt 1938 års priser uppskattningsvis beräknade till över 600 milj. kronor. Å andra sidan kunna i all synnerhet småföretagare inom näringslivet, exempelvis inom jordbruket, komma att mycket hårt beröras av de ifrågasatta ingripandena.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har även framhållit, att ett betalningsuppskov komme att för mindre företagare medföra allvarliga rubbningar i deras ekonomi med åtföljande skadeverkningar för produktionen och näringslivet. I anslutning härtill har ifrågasatts höjande av gränsen för uppskovsbetalningarna till 10,000 kr.

Det låter sig utan vidare konstateras, att sådana uppskovsbestämmelser, som det här är fråga om, utsätta i synnerhet mindre företag inom jordbru-

ket för betydande olägenheter. Exempelvis när från statens sida hästar, hästfordon, motorfordon och motorredskap tagas i anspråk blir den, som drabbas därav, hänvisad till att i mån, som så kan ske, söka förvärva ersättning därför, varigenom han kan sättas i stånd att i rimlig omfattning bedriva sin icke minst under krigstid för samhället betydelsefulla näring.

Det förefaller även, som om från en sådan mindre företagares sida rimliga anspråk kunna resas på att icke genom statens förvållande ställas utan medel att exempelvis inköpa en dragare i stället för den, som frångåtits honom. Det synes under sådana förhållanden icke tillräckligt att hänvisa vederbörande till att gå lånevägen eller avvakta väntetidens slut. I det senare fallet är även risken uppenbar, att sedan de kapitalstarka försett sig utav vad som saluföres, den som måste vänta med sina inköp får bra litet att välja på och får betala ett med hänsyn härtill stegrat pris.

Departementschefen har gentemot förslaget att höja gränsen för uppskovsbetalningen till 10,000 kr. anfört, att detta skulle medföra att lagstiftningen »utan tvivel skulle till stor del förlora sin effekt».

Detta må vara riktigt men innebär intet ställningstagande till att den övre gränsen eventuellt skulle kunna fastställas till en något lägre siffra. Riksbanksfullmäktige ha även nöjt sig med att uttala sig för »en viss värdegräns, exempelvis 1,000 kronor», och i propositionen anföras heller inga mera bärande skäl därför. Erfarenheten säger dock, att denna siffra för jordbrukets del, i vart fall under så exceptionella förhållanden som här avses, är alldeles för låg. Ett par hästar måste då anses representera ett icke oväsentligt högre värde, i synnerhet som det väl avses, att staten verkligen skall betala ett pris, motsvarande det som den enskilde måste erlægga för att köpa nya. Liknande bli förhållandena i fråga om dyrbara traktorer o. s. v. En jordbrukare, som har olyckan att drabbas av att staten ser sig nödsakad att taga i anspråk flera värdeobjekt, kan med den föreslagna övre gränsen för erhållande av omedelbar kontant betalning bringas i en mycket svår situation.

Bärande sakskalet för fastställande av den i propositionen föreslagna övre gränsen för det belopp, intill vilket ersättning omedelbart skall utbetalas kontant, till 1,000 kr., synas icke föreligga. Hänsyn till praktiska förhållanden och uppenbara billighetsskäl tala tvärtom för, att det ifrågakvarande beloppet bör väsentligen höjas.

Under återopande av vad som anförts föreslås

sådan ändring i Kungl. Maj:ts proposition nr 10, att den övre gränsen för belopp, varför uppskov med ersättning icke skall komma ifråga, höjes till förslagsvis 5,000 kronor.

Stockholm den 21 september 1939.

L. Tjällgren.

John Gustavson.

Anton Pettersson.

Anton Svensson.